

MINISTRY OF METEOROLOGY,
ENERGY, INFORMATION, DISASTER
MANAGEMENT, ENVIRONMENT,
CLIMATE CHANGE AND
COMMUNICATIONS (MEIDECC)

NUKU'ALOFA, TONGA

Ko e Fakamatala ki he Fa'ahi Ta'u Afā 2025-2026 ki he 'Otu Tonga.

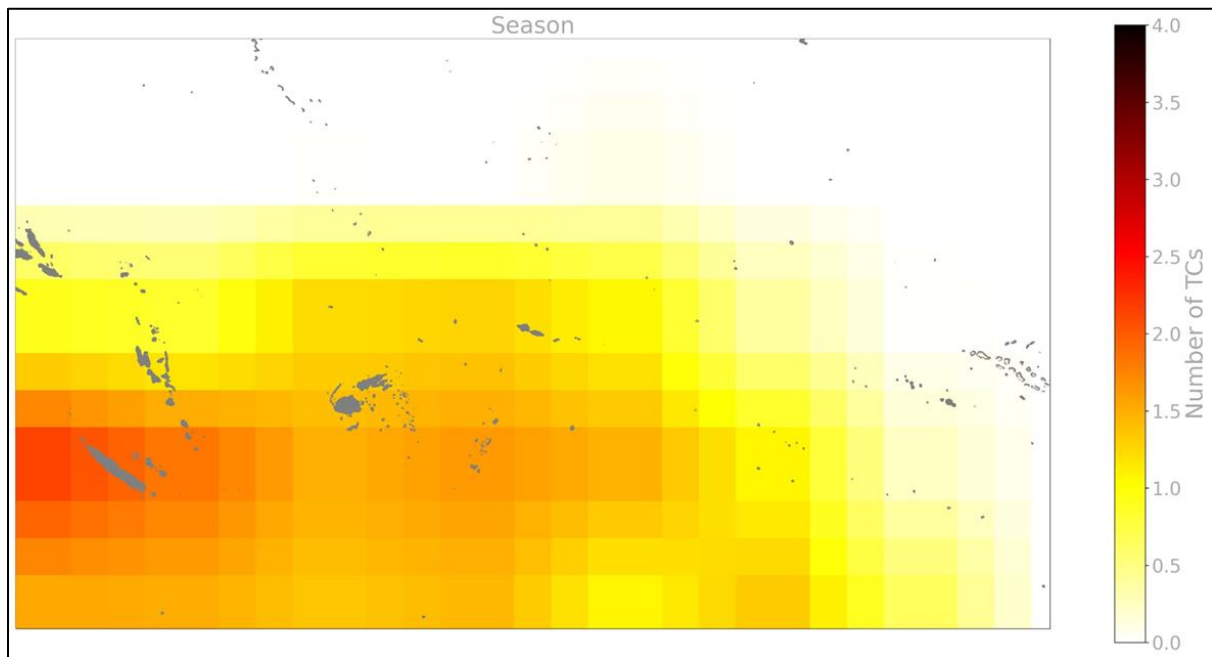
Ko e ngaahi tefito'i kaveinga ke tokangaekina ki he Fa'ahi Ta'u Afā 2025-2026

1. Ko e Saikolone Fakatalopiki 'e 1 ki he 2 'e malava ke ne uesia 'a e 'Otu Tonga ni.
2. Fakafuofua ki he 60% pe lahi ange ai 'e malava ke hoko ha saikolone fakatalopiki malohi 'e 1 ke ne uesia 'a e 'Otu Tonga ni.
3. Ko e ngaahi vaa'i taimi 'e hoko lahi taha ai ha saikolone fakatalopiki 'i he 'Otu Tonga ni 'i he fa'ahi ta'u afā ko 'eni ko Sanuali ki Ma'asi 2026.
4. Fakafuofua ke 'avalisi pe lahi ange 'i he 'avalisi angamaheni 'a e 'uha ki he konga 'uluaki 'o e fa'ahi ta'u afā ko 'eni (Novema 2025 – Sanuali 2026).

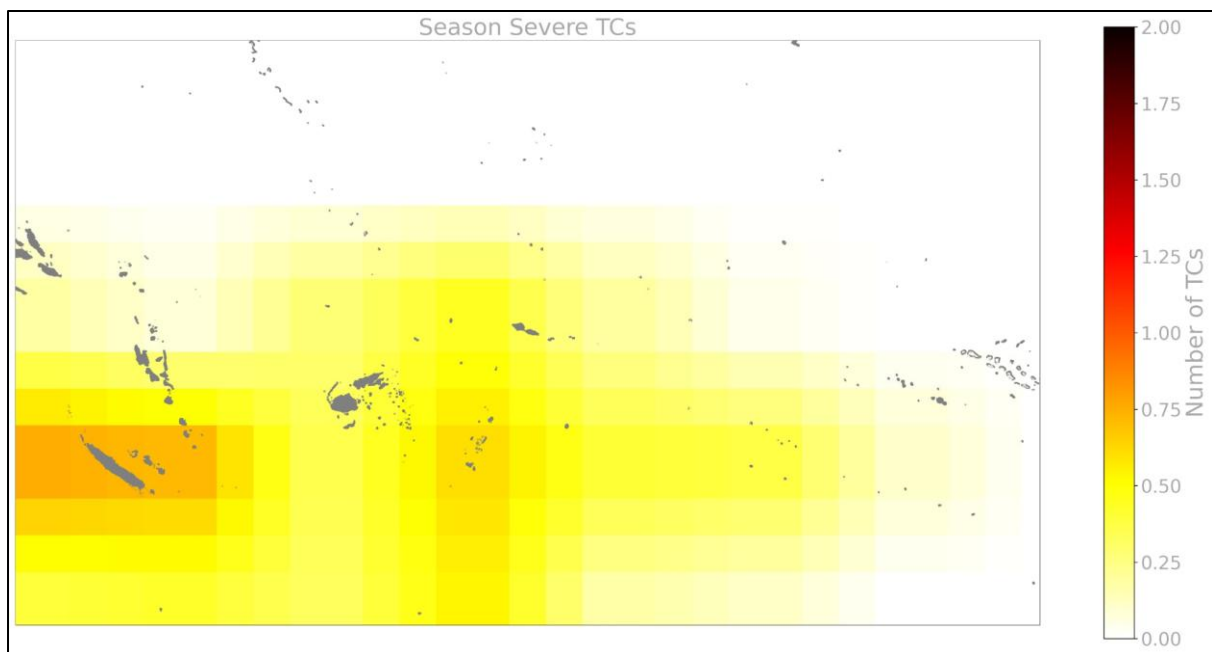
(Aho tuku atu 'o e fakamatala ni: 24 'Okatopa 2025)

Fakafuofua ki he fa'ahi ta'u afā 2025-2026

Ko e fakafuofua ki ha saikolone fakatalopiki 'e 1 ki he 2 'e malava ke hoko 'i he fa'ahi ta'u afā 2025-2026 'e malava ke ne uesia 'a e 'otu Tonga ni. Fakatatau ki he lekooti 'o e ngaahi ta'u kuohili, ko e peseti 'e 60 pe lahi ange ai 'e malava ke hoko ha saikolone fakatalopiki malohi 'e 1 ke ne uesia 'a e 'Otu Tonga ni ki he fa'ahi ta'u afā ko 'eni.

Fakatātā 1: Ko e fakafuofua ki he lahi 'o e ngaahi saikolone fakatalopiki 'e malava ke ne uesia 'a e 'Otu Tonga ni ki he Fa'ahi Ta'u Afā 2025-26. Ko e saikolone fakatalopiki 'e 1 ki he 2 'e malava ke ne uesia 'a e 'Otu Tonga ni.

Fakatātā 2: Ko e fakafuofua ki he saikolone malohi 'e 1 'e malava ke ne uesia 'a Tonga ni ki he fa'ahi ta'u afā 2025-26. Ko e saikolone malohi 'oku 'uhinga ia ki he saikolone fakatalopiki kalasi 3, 4 pe 5.

'I ha taimi 'e fakaofi mai ai ha saikolone fakatalopiki ki he 'Otu Tonga ni, te ne 'omai ha 'ao'aofia pea mo ha ngaahi 'uha lalahi ke ne uesia 'a e 'Otu Tonga 'o malava ke ne fakatupu mei ai ha tafea pea mo e hake mai 'a e tahi ki he ngaahi mātafanga mo e ngaahi feitu'u 'oku ma'ulalo angé.

Ko e fakafuofua ki he halanga 'o e ngaahi saikolone fakatalopiki ki he fa'ahi ta'u afā 2025-26 'e kei lahi ange pe ke hu'u mai mei he 'elia faka-hihifo mo e tokelau-hihifo pe ko e 'elia 'o Fisi

(‘o fakafuofua ki he 70%) pea ko e toenga ‘oku fakafuofua ke hu’u mai mei he ‘elia fakatokelau, hahake mo e Tokelau-hahake ‘o e ‘Otu Tonga ni. Ko e potutahi mafana ‘oku fo’u mei ai e saikolone fakatalopiki ki he fa’ahi ta’u afā ko ‘eni ‘oku nga’unu ia ki he ‘elia potutahi ‘o e ‘otu motu ‘o Solomone pea mo Vanuatu.

Ko e fa’ahi ta’u afā 2025-2026 ko ‘eni’, ‘oku ‘i he avalisi angamaheni pe lahi ange ai ‘a e ‘uha ki he kotoa ‘o e ‘Otu Tonga ni. Koe’uhi ko e malava ke liliu ‘a e fa’ahi ta’u afā ki he La Nina, pea ‘oku fakafuofua ki he kongahono ‘uluaki ‘o e fa’ahi ta’u afā ni (mei Novema 2025 ki Sanuali 2026). Ko e ngaahi ‘otu-motu ‘e ni’ihi he ‘Otu Tonga ni ‘e malava ke liunga ua ‘a e lahi ‘o e ‘uha ‘i he anga maheni fakamāhina.

Ko e ‘analaiso mo e fakaikiiki ki he fa’ahi ta’u afā 2025-2026 ki he ‘Otu Tonga ni

Ko e fa’ahi ta’u Afā 2025-2026, ‘oku kamata faka’ofisiale mei he ‘aho 1 ‘o Novema 2025 ki he ‘aho 30 ‘o ‘Epeleli 2026. ‘Oku mahu’inga pe ke fakatokanga’i na’e ‘osi ‘i ai pe ‘a e saikolone fakatalopiki ne hoko ‘i tu’a mei he fa’ahi ta’u afā faka’ofisiale ko ‘eni. Fakatātā ‘aki pe heni, ko e Saikolone Fakatalopiki ko ia ko “Keli” na’a ne uesia ‘a e fakatokelau ‘o e ‘Otu-Tonga ‘a ia na’e hoko ia ‘i Sune 1997.

Ko e vaha’a taimi ‘e malohi mo malava ke hoko lahi taha ha saikolone fakatalopiki ki he ‘Otu Tonga ni, ‘oku fakafuofua ki he mahina ko Sanuali ki Ma’asi, pea ko Fepueli, ko e mahina ia ‘oku fakafuofua ke hoko lahi taha ai ‘a e ‘alotamaki fakatalopiki.

Ko e saikolone fakatalopiki ‘i he Pasifiki ‘o kau ai ‘a Tonga ni, ‘oku felave’i tonu ia mo e El Niño Southern Oscillation (ENSO), ‘a ia ko e fekaukau’aki ia ‘a e ‘oseni mo e ‘ea ‘i he ‘ataā ‘i hotau potutahi Pasifiki. Ko e ENSO, ‘oku natula kehekehe ‘e tolu, ‘oku ‘i ai ‘a e El Niño, La Niña mo e taimi oku ‘avalisi angamaheni pe (Neutral phase).

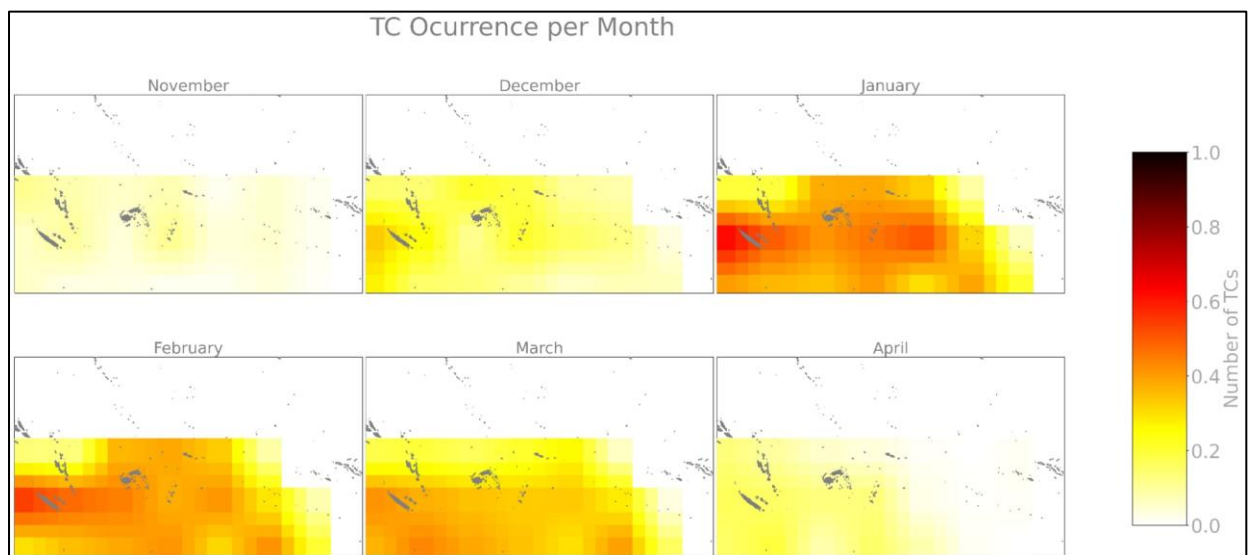
Ko hono fa’u ‘o e ngaahi fakamatala ko eni ki he fa’ahi ta’u afā 2025-2026, ‘oku fakafehoanaki ‘a e ngaahi fa’ahi ta’u afā ki mu’a pea mo hono natula ENSO takitaha. ‘Oku ma’u leva mei ai ‘a e ngaahi fa’ahi ta’u afā ‘i he kuohili ‘oku meimei kainga pea mo sipinga tatau (analogue years) mo e fa’ahi ta’u afā 2025-2026 ko ‘eni. ‘Oku meimei ke siofi pea mo ‘analaiso ‘a e tu’unga ‘o e potutahi Pasifiki ‘i he ngaahi māhina ‘o Mē ki Sepitema ‘o e ta’u kotoa pe ke malava ke ‘ilo’i ‘a e tu’unga ‘o e potutahi Pasifiki mo e ENSO kimu’a pea kamata ‘a e fa’ahi ta’u afā kotoa pe. ‘I he vakai ki he ngaahi mōtolo fakamatala’ea fakamamani lahi, ko e fa’ahi ta’u afā 2025-2026 ko ‘eni ‘oku ‘i he avalisi angamaheni pe ‘a e ENSO (neutral phase) pe ko ha La Nina vaivai ‘e hoko. Ka ko e tu’unga ‘o e ENSO ‘i he kamata’anga ‘o e fa’ahi ta’u afā ko eni 2025-2026 ‘i Novema 2025, ‘oku ‘avalisi angamaheni pe ‘a e ENSO (neutral phase) .

‘I hono ngaue’aki ‘a e founa ko eni, ko e ngaahi fa’ahi ta’u afā ‘e valu (8) ‘i he kuohili ‘oku sipinga tatau mo e fa’ahi ta’u afā 2025-2026 ko ‘eni (analogue years). Ko e ngaahi fa’ahi ta’u afā mei he kuohili kuo filifili mai ko ‘eni ‘oku sipinga tatau pea mo e fa’ahi ta’u afā 2025-2026 ‘oku kau ki ai ‘a e fa’ahi ta’u afā ‘o e 1980-81, 1983-84, 2000-01, 2001-02, 2003-04, 2005-06, 2012-13 pea mo e 2016-17 (vakai ki he tepile 1).

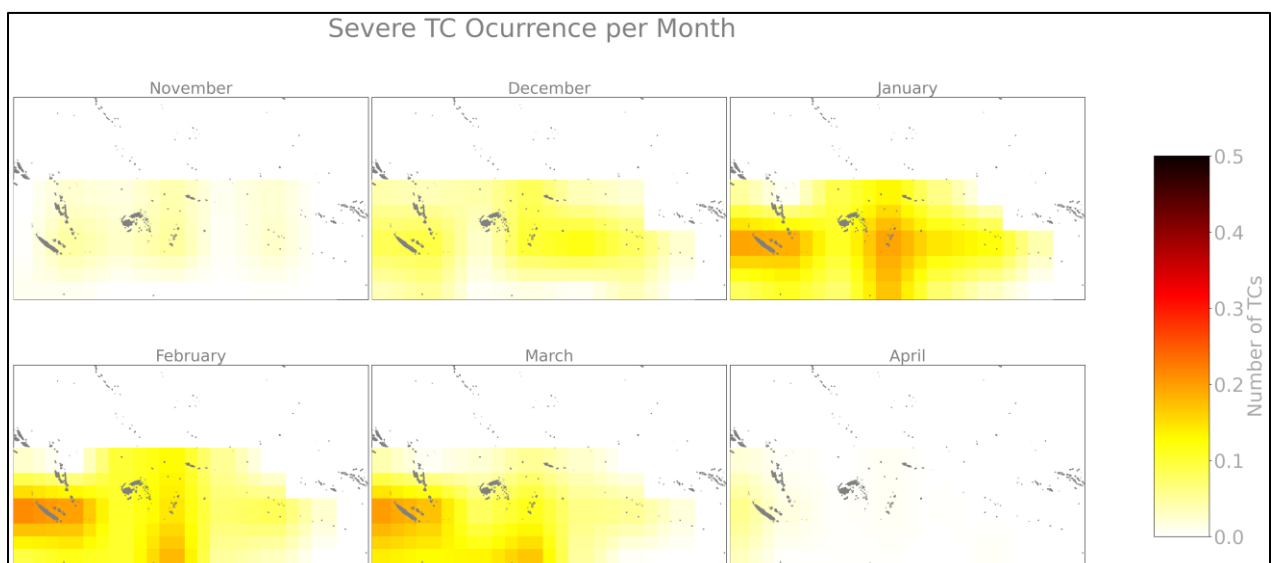
Ko e 500km takatakai mei he ngaahi potutahi ‘o e ‘Otu Tonga ni (Fakatātā 5) ‘oku fakahā ai ‘a e ngaahi saikolone fakatalopiki kotoa pe na’e kolosi hotau potutahi pea mo ‘ene uesia ‘a e ‘Otu Tonga ni ‘i he ngaahi fa’ahi ta’u afā ‘o e 1980-81, 1983-84, 2000-01, 2001-02, 2003-04, 2005-06, 2012-13 pea mo e 2016-17. ‘Oku mahu’inga ‘a hono ‘omai ‘a e ngaahi ‘analaiso ko eni ke malava ke tau toe mahino’i ange ‘a e natula ‘o e saikolone fakatalopiki ‘i hotau potutahi ni na’e hoko he ngaahi fa’ahi ta’u afā ‘o e kuohili ‘oku sipinga tatau pea mo e fa’ahi ta’u afā 2025-2026 ko ‘eni.

Ko e fa'ahi ta'u afā kotoa pe 'oku 'i ai pe 'a e taimi angamaheni 'oku lahi makehe ange ai 'a e ivi ke ne fakatupulekina ai 'a e fa'unga 'o ha saikolone fakatalopiki. Ko e ngaahi taimi eni 'oku makehe ange ai hotau 'elia potutahi Pasifiki ki hono fo'u mo fakatupu 'a e 'alotamaki pe ko ha matangi. Pea 'oku faka'avalisi ki he 'aho 'e 30 ki he 60 'a e takai 'a e ivi ko eni pea toe fou mai ki hotau potutahi Pasifiki Saute. 'Oku fakafuofua ki he uike 'e 2 ki he 3 'a e loloa ke nofo 'a e ivi ko eni hotau 'elia potutahi. Ko e ngaahi vaa'i taimi ko 'eni 'oku faka'avalisi ke tu'o tolu 'ene hoko 'i he lolotonga 'o e fa'ahi ta'u afā kotoa pe 'i hotau potutahi Pasifiki ni.

Ko e anga ko ia 'a e vakai ki he fakafuofua 'o e vaha'a taimi 'e faingamalie ke 'uluaki kamata ai e lahi hano fa'u e saikolone ki he fa'ahi ta'u afā ko 'eni 'i he Potutahi Pasifiki kau ki ai 'a Tonga ni, 'oku fakafuofua ki Novema ki Tisema 2025. Ko e ngaahi taimi eni 'oku malohi ai e fa'ahi ta'u Afā pea kuo pau pe ke toe tuku atu ha ngaahi fakamatala makehe ke faitokonia 'a e ngaahi palani ngāue, ngaahi faitu'utu'uni pea mo e tu'unga 'etau mateuteu.

Fakatātā 3: Fakafuofua ki he lahi 'o e saikolone fakatalopiki 'i he mahina takitaha ki he fa'ahi ta'u afā 2025-2026. 'Oku hā atu heni ko Sanuali ki Ma'asi 2026 'a e taimi 'e malava ke hoko lahi taha mai ai ha afā ki he 'Otu Tonga ni.

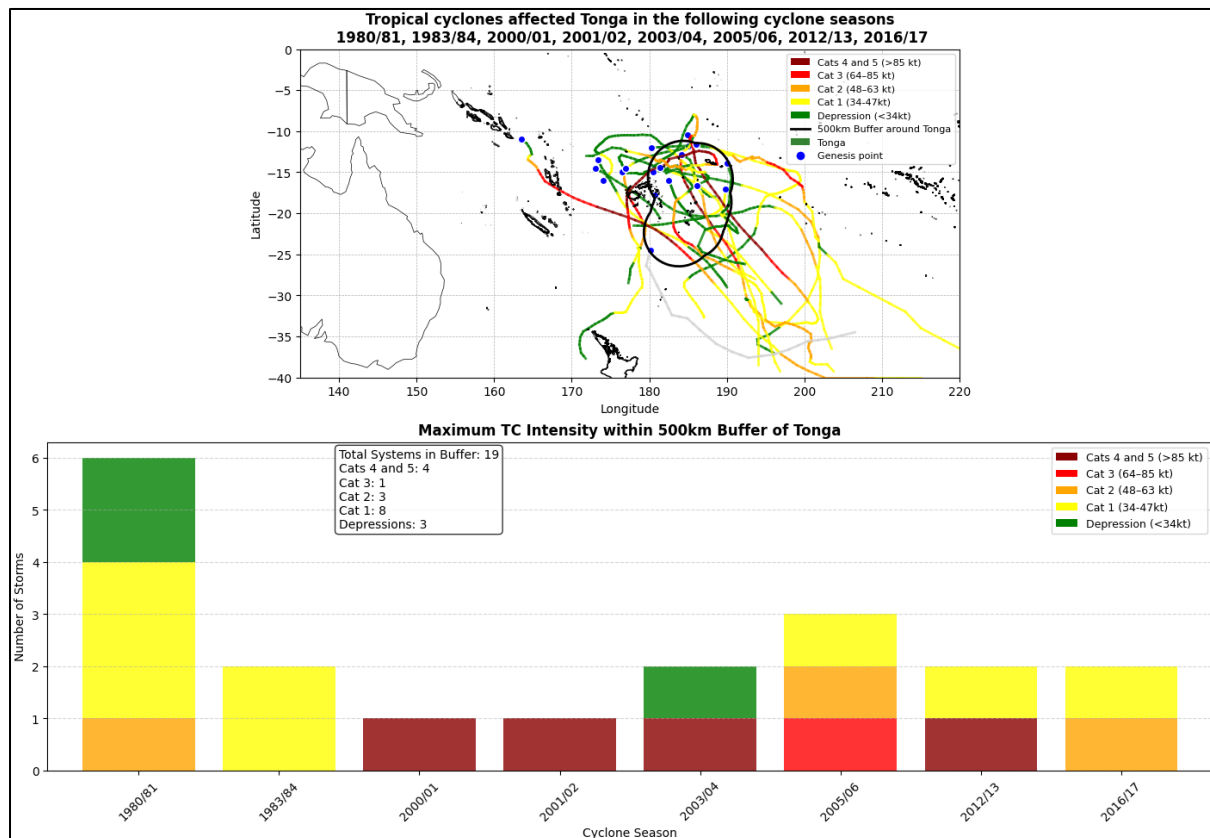
Fakatātā 4: Fakafuofua ki he lahi 'o e afā malohi 'i he mahina takitaha ki he fa'ahi ta'u afā 2025-2026. 'Oku hā atu heni ko Sanuali mo Fepueli 2026 'a e taimi 'oku fakafuofua ke malohi taha ai e fa'ahi ta'u afā ko eni ki he 'Otu Tonga ni.

Hisitōlia 'o e ngaahi Fa'ahi Ta'u Afā na'e uesia ai 'a e 'Otu Tonga ni 'i he kuohili 'oku hangē ko e Fa'ahi Ta'u Afā 2025-2026.

Ko e ngaahi saikolone fakatalopiki na'a ne uesia 'a e 'Otu Tonga ni 'i he kuohili 'i he ngaahi fa'ahi ta'u afā 'oku hange ko e fa'ahi ta'u afā 2025-2026 'oku ha atu he Tepile 1.

Koe ngaahi Fa'ahi ta'u Afā	Lahi 'o e saikolone fakatalopiki moe 'alotamaki fakatalopiki ne hoko 'i hotau potutahi	Lahi 'o e saikolone fakatalopiki malohi ne hoko 'i hotau potutahi
1980-81	6	0
1983-84	2	0
2000-01	1	1
2001-02	1	1
2003-04	2	1
2005-06	3	1
2012-13	2	1
2016-17	2	0
'Avalisi	2.4 $\approx$ 2	0.6 $\approx$ 1

Tepile 1: Ko e fua 'o e mafana 'o e potutahi Pasifikii 'oku ne faka'ilonga mai mei ai ko e fa'ahi ta'u afaa 2025-26 'oku meimei ke fekainga'aki pe faitatau ki he ngaahi fa'ahi ta'u afā 'e 8 'i he kuohili: 1980-81, 1983-84, 2000-01, 2001-02, 2003-04, 2005-06, 2012-13, 2016-17.

Fakatātā 5: Ko e ngaahi saikolone fakatalopiki mo e ngaahi 'alotamaki fakatalopiki na'a ne uesia 'a e 'Otu Tonga (500km takatakai 'o e potutahi 'o Tonga ni) 'i he ngaahi fa'ahi ta'u afā 'i he kuohili 'oku sipinga mo natula tatau pea mo e fa'ahi ta'u afā 2025-26 (kalafi 'i 'olunga) mo e lahi 'o e ngaahi afā (kalafi 'i lalo).

Ko e ngaahi saikolone fakatalopiki malohi na'e uesia ai 'a e 'Otu Tonga ni 'i he ngaahi fa'ahi ta'u afā he kuohili 'oku natula tatau mo e fa'ahi ta'u afā 2025-2026.

Ngaahi 'Otu-motu ne uesia	Saikolone Fakatalopiki Malohi	Fa'ahi Ta'u Afā
Ha'apai/Tongatapu/Eua	PAULA (Kalasi 4)	2000/01
Niuafou/Niuatoputapu/Vava'u	WAKA (Kalasi 4)	2001/02
Niuafou/Niuatoputapu	HETA (Kalasi 3)	2003/04
Tongatapu/Eua	VAIANU (Kalasi 3)	2005/06
Niuafou/Niuatoputapu	EVAN (Kalasi 3)	2012/13

Tepile 2: Ko e ngaahi afā lalahi na'e hoko 'i he ngaahi fa'ahi ta'u afā kuohili 'oku sipinga tatau mo e fa'ahi ta'u afā 2025-2026.

Ko e ngaahi uesia 'e malava ke hoko ki he ngaahi sekitoa mahu'inga ni 'i he fa'ahi ta'u Afā 2024-2025:

1. Sekitoa 'o e Ngoue

Makatu'unga 'i he 'avalisi angamaheni pe, ke hoko ha ngaahi Saikolone 'i he fa'ahi ta'u afaa ko 'eni. Ko e ngaahi matangi hakohako mo fakatupu maumau 'e malava ke ne uesia 'a e sekitoa ngoue. 'E malava ke uesia heni e ngaahi ngoue tu'u lavea ngofua ki he havili hange ko e siaine, lesi mo e mei. Taimi tatau makatu'unga mei he faingamalie ke avalisi pe lahi ange 'a e 'uha 'i he 'uha angamaheni pea 'oku lelei ke too 'a e ngaahi ngoue ni hange ko e kava, talo, siaine mo e kape. Ko hono palani'i lelei hono huo mo tauhi pea 'e pau ha 'amanaki ki ha ola lelei 'a hono polopolo 'i he fa'ahi ta'u ko eni.

2. Sekitoa 'o e ma'u'anga Vai

'E lahi ange 'uha mo e vai 'i he fa'ahi ta'u afaa ko eni ka e tautefito ki he kongia hono ua 'o e fa'ahi ta'u afā. Ko ia ai, 'oku fiema'u ke tau ngaue 'aonga 'aki hono tanaki 'o e vai 'i he fa'ahi ta'u ko eni kimu'a 'i he 'osi 'a e fa'ahi ta'u 'uha ki 'Epeleli 2026. Fakama'a leva e ngaahi fakatali 'o teu ke tanaki 'a e vai.

3. Sekitoa 'o e Mo'ui

'E malava ke uesia 'a e kakai 'o e fonua mei he fokoutua pe ko e ngaahi mahaki felave'i mo e lahi 'a e 'uha pea mo e tafea he ngaahi feitu'u ma'ulalo ange. Ko e mahina ko Novema ki Tisema 'e lahi e 'uha pea hauhau ange 'ea 'o fakatupunga ai e fakafanau e namu pea 'oku fiema'u ke palani lelei mo tokangaekina ke ta'ofi hono fetuku holo e mahaki ko e tengi (dengue).

4. Sekitoa ki he ngaahi Ngaue'anga Lalahi

Ko e faingamalie ke 'i ai ha saikolone fakatalopiki malohi he fa'ahi ta'u afaa ko'eni 'oku lahi. Fiema'u ke tokateu ke malu 'a e ngaahi fale nofo'anga pea ta e ngaahi 'ulu'akau ofi ki he fale.

5. Sekitoa 'o e Takimamata

'E malava ke uesia 'a e ngaahi ngaue fakatakimamata kotoa pe koe'uhi ko e lahi 'a e faingamalie ke hoko ha saikolone fakatalopiki malohi.

6. Sekitoa 'o e Toutai

'E lahi 'a e ngaahi feitu'u 'oku 'i ai 'a e me'akai ki he fanga ika 'i hotau potutahi ni koe'uhi ko e fa'ahi ta'u La Nina pea 'e lelei 'aupito 'a hono toutai'i 'o e ikai ko e valu 'i hotau potutahi pehe ki he si'isi'i e faingamalie ke mate 'a e feo.

7. Sekitoa ki he ngaahi Sevesi Tefito

'E malava ke uesia lahi 'a e ngaahi ngaue mo e sevesi ki he 'uhila, fetu'utaki mo e vai 'i he hoko mai ha ngaahi saikolone fakatalopiki malohi ka 'oku tu'u lavea ngofua 'aupito 'a e hoko ha tafea.

8. Sekitoa 'oe Fefononga'aki

'E malava ke uesia 'a e fefononga'aki vakatahi pea mo e vakapuna mei ha taimi 'e hoko ai ha saikolone fakatalopiki pe ha ngaahi havili malohi. Malava ke uesia lahi ki he sekitoa e fefononga'aki he hala pule'anga koe'uhi 'e lahi ange 'a e 'uha 'i he angamaheni.

Tokateu ma'u pe

'Oku totonu ke fakatokanga'i ma'u pe ko e fakamatala ko 'eni 'oku tukuatu ni ko e fakafuofua pe eni ki he fa'ahi ta'u Afā 2025-2026. 'Oku fakafuofua ko e lahi 'o e ngaahi saikolone fakatalopiki 'oku tukuatu ko e ofi taha ia ki he me'a 'e hoko ki he fa'ahi ta'u Afā ko 'eni. 'Oku makatu'unga 'a e ngaahi fika 'oku tukuatu he fakamatala ni mei he ngaahi 'analaiso mo e ngaahi fakamatala fakaesaienisi, 'o kau ki ai 'a e ngaahi feliliu'aki 'o e talafa'unga lalahi 'o e 'ea.

'Oku mahu'inga ke fai hano tokangaekina 'a e fakamatala 'oku tukuatu ki he fa'ahi ta'u Afā ko eni 2025-2026 ki he kotoa e kakai 'o e fonua ke tokateu ma'u pe, pea ketau tuku taimi mo fakafanongo ki he ngaahi '**Fakamatala'ea**' mo ha ngaahi '**Fakatokanga**' 'e tukuatu 'i he lolotonga e fa'ahi ta'u Afā ni ke fakasi'isi'i 'a e ngaahi ola tamaki 'e hoko mai ki hetau mo'ui mo 'etau ngaahi koloa.

Kataki fakatokanga'i ko e fakamatala hono hoko ki he tūkunga 'o e fa'ahi ta'u Afā 2025-2026 'e toe tukuatu 'i Sanuali 2026. Fetu'utaki mai ki he 'imeili metstaff@met.gov.to pe telefoni ta'etotongi [0800638](tel:0800638) ki ha fakamatala fakaikiiki 'e toe fiema'u.

-NGATA'ANGA-